

28^ο Διεθνές Συνέδριο

Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών

με θέμα:

Αγωγή Υγείας, Κοινωνική και Παιδαγωγική Ιατρική, Κοινωνική Παιδαγωγική, Συμβουλευτική και Ειδική Αγωγή

Πάτρα, 6-7 Δεκεμβρίου 2019

Συνεδριακό και Πολιτιστικό Κέντρο
Πανεπιστημίου Πατρών

Διοργάνωση:
Ινστιτούτο Πολιτισμού,
Δημοκρατίας και Εκπαίδευσης

Ενδεικτικές Θεματικές Ενότητες:

- Κοινωνική Παιδαγωγική · Ειδική Αγωγή · Σχολικός Εκφοβισμός · Συμβουλευτική · Σχέδια και στρατηγικές διδασκαλίας
 - Προγράμματα σχολικών δραστηριοτήτων
- Διαχείριση συγκρούσεων και Παιδαγωγική της Δημοκρατίας
- Εκπαιδευτική Πολιτική · Κατάρτιση και επιμόρφωση εκπαιδευτικών · Μουσική και καλλιτεχνική εκπαίδευση
- Οργάνωση, Διοίκηση και Αξιολόγηση Εκπαίδευσης

τηλ/fax: +30-2613-019948

Website: <http://ipode.gr/conference/28conference/>

e-mail: 28synedrio@ipode.gr

Παντελής Γεωργογιάννης
Επιμέλεια

28ο
Διεθνές Συνέδριο

**Αγωγή Υγείας,
Κοινωνική Παιδαγωγική και Ιατρική,
Κοινωνική Παιδαγωγική,
Συμβουλευτική και Ειδική Αγωγή**

Πάτρα, 6 – 7 Δεκεμβρίου 2019
Συνεδριακό και Πολιτιστικό Κέντρο Πανεπιστημίου Πατρών

Επιστημονική σειρά:
Διαπολιτισμική Αγωγή και Εκπαίδευση

Πάτρα 2020

Όλα τα αντίγραφα υπογράφονται από τον κάτοχο του copyright.

Copyright ©: Παντελής Γεωργογιάννης

Διεύθυνση: Αντωνίου Οικονόμου 8, 26504 Άγιος Βασίλειος, Πάτρα
Τηλ: +30 6944346420
<http://www.georgogiannis.gr>
E-mail: pantelis.georgogiannis@gmail.com

Τίτλος : Αγωγή Υγείας, Κοινωνική Παιδαγωγική και Ιατρική, Κοινωνική Παιδαγωγική, Συμβουλευτική και Ειδική Αγωγή

Επιστημονική σειρά: Διαπολιτισμική Αγωγή και Εκπαίδευση

Ηλεκτρονική στοιχειοθεσία: Ινστιτούτο Πολιτισμού, Δημοκρατίας και Εκπαίδευσης
- Μελιτζάνη Ειρήνη

ISBN: 978-618-84238-4-8

σ.σ. 862, σχήμα 17,5 X 25 εκ.

Όλα τα κείμενα δημοσιεύονται με ευθύνη των συγγραφέων τους

Απαγορεύεται η μερική ή ολική αναδημοσίευση του έργου αυτού, καθώς και η αναπαραγωγή του με οποιοδήποτε άλλο μέσο, χωρίς σχετική άδεια του κατόχου του Copyright.

Επιστημονική Επιτροπή

Πρόεδρος:

Γεωργογιάννης Παντελής, τ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών

Αντιπρόεδρος:

Πανταζής Σπύρος, Ομότιμος Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Μέλη:

Baros Wassilios, Professur für Bildungsforschung, Paris Lodron Universität Salzburg

Μαλαφάντης Κωνσταντίνος, Καθηγητής ΕΚΠΑ, Πρόεδρος Παιδαγωγικής Εταιρίας Ελλάδας

Ρεράκης Ηρακλής, Καθηγητής Παιδαγωγικής – Χριστιανικής Παιδαγωγικής, Α.Π.Θ.

Σκούρτου Ελένη, Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αιγαίου

Δαμανάκης Μιχάλης, Ομότιμος Καθηγητής Πανεπιστημίου Κρήτης

Μήτσης Ναπολέων, Ομότιμος Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Φυριππής Εμμανουήλ, Ομότιμος Καθηγητής ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Αθηνών

Καμαρουδής Σταύρος, Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

Λαλούμη-Βιδάλη Ευαγγελία, Καθηγήτρια Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης

Μπάκας Θωμάς, Αναπληρωτής Καθηγητής ΠΤΝ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Παπαδάκη Πολυξένη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης Παντείου

Πανεπιστημίου Αθηνών

Φραγκούλης Ιωσήφ, Αναπληρωτής Καθηγητής στο Παιδαγωγικό Τμήμα της ΑΣΠΑΙΤΕ

Δροσινού-Κορέα Μαρία, Επίκουρη Καθηγήτρια Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης στη Σχολή

Ανθρωπιστικών Επιστημών και Πολιτισμικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Καινούργιου Ελένη, Δρ. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Επίκουρη Καθηγήτρια ΑΤΕΙ Ηπείρου

Καλεράντε Ευαγγελία, Επίκουρη Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

Μάγος Κωνσταντίνος, Επίκουρος Καθηγητής ΠΤΝ Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Μουσένα Ελένη, Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Προσχολικής Αγωγής, Τ.Ε.Ι. Αθήνας

Στεργίου Αήδα, Επίκ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Βλαχάδη Μαρία, Δρ. Παντείου Πανεπιστημίου

Ζωγόπουλος Ευστάθιος, Δρ. Μηχανικός ΕΜΠ, Συντονιστής Εκπαιδευτικού Έργου ΠΕ82 στο 1ο ΠΕΚΕΣ Αττικής

Ηλιοπούλου Κωνσταντίνα, Δρ., Φιλολόγος

Κυπριανού Δέσποινα, Δρ. Πανεπιστημίου Πατρών, Εκπαιδευτικός, Αποσπασμένη

*στο Παιδαγωγικό
Ινστιτούτο Κύπρου*
Κουνέλη Βασιλική, Δρ. Παιδαγωγικών, Φιλολόγος
Μαστρογιάννης Αλέξης, Σχολικός Σύμβουλος Αιτωλοακαρνανίας

Οργανωτική Επιτροπή

Γεωργογιάννης Παντελής, τ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών
Κουνέλη Βασιλική, Δρ. Παιδαγωγικών, Φιλολόγος
Μελιτζάνη Ειρήνη, Πτυχιούχος Τμ. Τουριστικών Επιχειρήσεων ΤΕΙ Πάτρας,
MSc στις Επιστήμες της Αγωγής,
Υπ. Διδάκτωρ ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Πατρών
Κορέση Νικολέττα, Εκπαιδευτικός ΠΕ70, Κάτοχος ΜΔΕ στη Γλωσσολογία και
Διδακτική της Γλώσσας ΕΚΠΑ
Θεοδωρακοπούλου Σταυρούλα, Τελειόφοιτη ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Πατρών
Καρβέλη Ευγενία, Φιλολόγος

Περιεχόμενα

Πρόλογος	11
Αγωγή Υγείας	17
Τρόμε υγιεινά για να ζούμε πιο καλά στην Ευρώπη με χαρά. <i>Ειάρχου Χριστίνα</i>	19
Διδακτική Παρέμβαση: Στάσεις και Απόψεις των Μαθητών της Α΄ Τάξης του Βαρβα-κειού Προτύπου Γυμνασίου για τη Σωματική Άσκηση και τα Οφέλη της στην Υγεία. <i>Ζαράνη Φλώρα - Νταλαχάνη Καλλιρρόη</i>	27
Ιατρική και Δημόσια Υγεία στην Όψιμη Δημοκρατική Ρώμη <i>Καραμπάτος Ηρακλής</i>	44
Τα χέρια μου τα πλένω, τον γιατρό τον αποφεύγω. <i>Ειάρχου Χριστίνα</i>	57
Τα προγράμματα Αγωγής Υγείας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (2011-2019): η περίπτωση της Διεύθυνσης Π. Ε Α΄ Αθήνας <i>Δούκας Τριαντάφυλλος Β.</i>	66
Ειδική Αγωγή	81
Θέματα εκπαίδευσης σε μαθητές με αυτισμό: δεδομένα από το Διεθνές Ευρωπαϊκό Συνέδριο για τον Αυτισμό στη Νίκαια της Γαλλίας <i>Δροσινού-Κορέα Μαρία - Τζίκα Κλαούντια-Αναστασία - Λιώνη Γεωργία</i>	83

Ρομποτικές εφαρμογές σε άτομα με αυτισμό: η οπτική του φιλολόγου <i>Αροσινού-Κορέα Μαρία - Λιώνη Γεωργία</i>	95
Διδασκαλία γλωσσικών δεξιοτήτων με κοινωνικές ιστορίες σε μαθητές με αυτισμό. <i>Αροσινού-Κορέα Μαρία - Τζίκα Κλαούντια-Αναστασία</i>	109
Κοινωνική Ασφάλιση, Κοινωνικές Παροχές σε Άτομα με Αναπηρία (ΑΜΕΑ) και Ευπαθείς Ομάδες Πληθυσμού στην Ελλάδα <i>Δρ. Μέμος Κωνσταντίνος</i>	121
Χρήση συστήματος γραφής Braille στο Γυμνάσιο. Μελέτη περίπτωσης <i>Τάτσης Δημήτρης</i>	137
Αξιολόγηση της μνήμης σε παιδιά με Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής – Υπερκινητικότητα <i>Τοπαλίδου Ειρήνη</i>	154
Η ιστορική εξέλιξη και το νομοθετικό πλαίσιο της ειδικής αγωγής στην Ελλάδα <i>Κόκιου Μαρία - Μητσόβα Ελένη - Ρούσσου Μαρία</i>	169
Η αξιοποίηση του Παιδικού Ιχνογραφήματος σε νήπια με διαταραχές αυτιστικού φάσματος <i>Αροσινού-Κορέα Μαρία - Λάσκαρη Ελευθερία</i>	184
Κοινωνική Παιδαγωγική	199
Ο κοινωνικοπαιδαγωγικός ρόλος του δασκάλου: περιορισμοί και προτάσεις για την αναβάθμισή του <i>Λεπιντζή Παναγούλα</i>	201
Διδάσκοντας την Διαμεσολάβηση στους Εκπαιδευόμενους του Σχολείου Δεύτερης Ευκαιρίας Κοζάνης <i>Καγιόγλου Φωτεινή</i>	217
Η συναισθηματική νοημοσύνη ως εφόδιο και ρυθμιστικός παράγοντας κατά την άσκηση διοίκησης στις εκπαιδευτικές μονάδες <i>Ζάγκος Γεώργιος</i>	228
Η συναισθηματική νοημοσύνη των εκπαιδευτικών ως παράμετρος βελτιστοποίησης της Διαχείρισης Ανθρώπινου Δυναμικού της Εκπαίδευσης <i>Παναγόπουλος Νικόλαος - Αναστασίου Σοφία</i>	241

Ο Περιορισμός της Περιθωριοποίησης και η Προώθησή Πρακτικών Συμπερίληψης.	254
<i>Καρακωνσταντίνου Άννα Μαρία</i>	
Εκφοβισμός (bullying) των εθνικών και γλωσσικών διακρίσεων - Προτάσεις Παρέμβασης	269
<i>Γκάτσα Τατιανή</i>	
Εφηβική θυματοποίηση και αύξηση της χρήσης των social media: Ανασκόπηση.	280
<i>Κούνιος Αθανάσιος - Κουφιότη Γεωργία</i>	
Ψυχική Ανθεκτικότητα: Η ικανότητα επιβίωσης στις δυσκολίες και την αλλαγή	294
<i>Χαροκοπάκη Αργυρώ</i>	
Κοινωνική Παιδαγωγική και Ένταξη Κοινωνικά Αποκλεισμένων Ομάδων	314
<i>Γεωργιάδης Δημήτριος</i>	
Παιδαγωγική και Εκπαιδευτική Πράξη	325
Η Αξιοποίηση του Mentoring στο Πλαίσιο Υλοποίησης Καινοτόμων Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων	327
<i>Φραγκούλης Ιωσήφ</i>	
Η χρήση του εργαλείου των Wikis ως μέσο υποστήριξης των συνεργατικών και κοινωνικών δεξιοτήτων των μαθητών με Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής και Υπερκινητικότητα.	339
<i>Μουδατσάκη Ελένη</i>	
Διδακτικές προσεγγίσεις στο πλαίσιο της Διαφοροποιημένης διδασκαλίας σε μεικτή τάξη στο Γυμνάσιο. Μελέτη περίπτωσης	351
<i>Αθανασέλου Αργυρώ</i>	
Σχέδιο διαφοροποιημένης διδασκαλίας στο μάθημα της γλώσσας της Ε΄ τάξης του δημοτικού σχολείου	367
<i>Βασιλείου Κλεοπάτρα</i>	
Το Βιβλόδραμα στα Πλαίσια της Ποιμαντικής Κλινικής (Ψυχο)Θεραπείας: Μία Βιβλιογραφική Επισκόπηση	379
<i>Δημητριάδου Α. Μαρίνα</i>	
Παράγοντες που ενισχύουν ή δυσκολεύουν τη συμμετοχή των ενηλίκων σε προγράμματα εκπαίδευσης-επιμόρφωσης. Μια μαθησιακή εμπειρία	

με την οπτική της Μετασηματιζουσας μάθησης <i>Ζάγκος Γεώργιος</i>	392
Πρακτικές εφαρμογές του ηθικού προβληματισμού. Ευθανασία: Ένα χαρακτηριστικό πρόβλημα της εφαρμοσμένης ηθικής διδασκαλίας <i>Ζέλος Ιωάννης</i>	406
Η Στρατηγική Διδασκαλίας των Μικρών Βημάτων. Μια πρώτη προσέγγιση <i>Ζωγόπουλος Ευστάθιος - Βαρελά Μαρία</i>	417
Απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τους παράγοντες που επηρεάζουν τη σχολική επίδοση <i>Κουτσαντώνη Παρασκευή</i>	428
Τεχνολογία Πληροφοριών και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) στην Εκπαιδευτική Διαδικασία και στη Διοίκηση της Εκπαιδευτικής Κοινότητας <i>Μέμος Κωνσταντίνος - Ρούβαλη Σοφία</i>	455
Νέα Μέσα και μουσική: Διαδραδραστικές τεχνολογικές εφαρμογές σε παιδιά προσχολικής ηλικίας. <i>Μπατσής Δημήτρης - Νούσια Αλεξάνδρα</i>	475
Κατασκευή άτυπου εργαλείου αξιολόγησης της ορθογραφικής δεξιότητας και πιλοτική χορήγησή του σε μαθήτρια Β΄ Δημοτικού με ορθογραφικές δυσκολίες (Μελέτη Περίπτωσης) <i>Πάργου Γεωργία</i>	490
Διδάσκοντας τις αξίες μέσα στην κρίση <i>Τριανταφύλλου Ευπραξία - Μπούρας Αντώνιος</i>	502
«Ασύμμετρες Απειλές» στο ελληνικό εκπαιδευτικό περιβάλλον. <i>Βλαχάδη Μαρία - Κουφιώτη Γεωργία - Κούνιος Αθανάσιος</i>	512
Η διαχείριση του χρόνου στην εκπαίδευση παράγοντας αποτελεσματικότητας <i>Αθανασούλα – Ρέππα Αναστασία</i>	525
Ο Εκπαιδευτής Ενηλίκων ως σύμβουλος-εμπνευστής στην εκπαιδευτική διαδικασία <i>Θεοδωρακοπούλου Θωμαΐτσα</i>	548
Εργασιακός χρόνος, επίπεδο σπουδών στελεχών εκπαίδευσης και διαχείριση κρίσεων <i>Ζωγόπουλος Κωνσταντίνος - Μπαντούνα Μαρία - Κουσάβελος Νικόλαος</i>	564
Χαρακτηριστικά και ιδιότητες αλγόριθμων, μέσω παραδειγμάτων για μαθητές Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης <i>Μαστρογιάννης Αλέξιος</i>	576

Δυσεπίλυτα προβλήματα: Εκεί, που οι υπολογιστές σηκώνουν τα... πληκτρολόγια και τα ποντίκια ψηλά	590
<i>Μαστρογιάννης Αλέξιος</i>	
Πληροφοριακό σύστημα διαχείρισης Πίνακας Α (κενά και πλεονάσματα) στις σχολικές μονάδες Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης	603
<i>Χρήστος Νικόλαος</i>	
Οι κοινότητες ως συνδιαμορφωτές της εκπαιδευτικής πολιτικής του Μουσείου. Μελέτη περίπτωσης: «Η Ανθρώπινη Αλυσίδα» του Αρχαιολογικού Μουσείου Πατρών	627
<i>Μανωλοπούλου Γεωργία</i>	
Εικόνα 1: Εκπαιδευτικό πρόγραμμα της ‘Ανθρώπινης Αλυσίδας’ με θεματική ενότητα τα μυκηναϊκά ειδώλια των συλλογών του Μουσείου.	631
Διαπολιτισμική Εκπαίδευση	639
Εφαρμογή της διαμορφωτικής αξιολόγησης στη διδασκαλία-εκμάθηση της Ιταλικής ως ξένης γλώσσας με τη συνεισφορά των “εργαλείων” των νέων τεχνολογιών: ο σχεδιασμός και τα πρώτα βήματα μίας μελέτης περίπτωσης	641
<i>Δρακούλη Αθανασία - Κλεισαρχάκης Μιχάλης</i>	
Σύγκριση σχολικής επίδοσης μεταναστών μαθητών με γηγενείς συμμαθητές τους	653
<i>Κουτσαντώνη Παρασκευή</i>	
Οι απόψεις του Freire για τον κριτικό στοχασμό ως μέσο ενδυνάμωσης. Μία διδακτική πρόταση στο πλαίσιο διδασκαλίας της Νέας Ελληνικής ως δεύτερης / ξένης γλώσσας.	668
<i>Πρίτση Ευαγγελία</i>	
Η διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερη ξένη γλώσσα σε παιδιά δημοτικού: Πρόταση αξιοποίησης στην σχολική τάξη.	679
<i>Σιακαβάρα Αναστασία</i>	
Η θέση της γραμματικής στη διδασκαλία της ξένης γλώσσας	692
<i>Σιακαβάρα Αναστασία</i>	
Διαστάσεις διαπολιτισμικής επικοινωνίας μεταξύ συντρόφων με διαφορετική εθνοπολιτισμική ταυτότητα	708
<i>Πανάγου Ελένη</i>	
Γονεϊκή εμπλοκή στην εκπαίδευση των παιδιών: Διερεύνηση των πεποιθήσεων των εκπαιδευτικών για την επικοινωνία με τους μετανάστες γονείς	723
<i>Πολύζος Γεώργιος</i>	

**«Το πρόσωπο του μετανάστη μέσα από το μάθημα των θρησκευτικών»
(Σχέδιο διάρθρωσης ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας με τη βοήθεια
των Τ.Π.Ε.)** 739

Τζαράκης Φιλοκτήτης

Ετερότητα και σχολική ασφάλεια: έρευνα πεδίου. 748

Βλαχάδη Μαρία - Κουφιώτη Γεωργία - Κούνιος Αθανάσιος

Περιβαλλοντική Εκπαίδευση 763

Ζητήματα Διδακτικής της Φιλοσοφίας: Άνθρωπος και φυσικό περιβάλλον 765

Ζέλος Ιωάννης

**Ζητήματα διδακτικής της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης: Άνθρωποι
και οικοσυστήματα** 776

Ζέλος Ιωάννης

Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης 785

Σχολική αποτελεσματικότητα: ο Διευθυντής ως Εκπαιδευτικός Ηγέτης. 787

Αμπλάς Αθανάσιος - Πανοπούλου Βερόνικα

Διοίκηση ή ηγεσία στο Δημοτικό σχολείο; 799

Σταυρογιαννόπουλος Αναστάσιος Ι. - Ρογδάκη Αγαθή Κ.

**Οι απόψεις των Διευθυντών των δημοτικών σχολείων για τη διαπολιτισμική
εκπαίδευση** 812

Γκαϊδατζόγλου Αθανάσιος

Από τον Επιθεωρητή στον Συντονιστή Εκπαιδευτικού Έργου 828

Χαμπηλομάτη Παρασκευή

**Οι απόψεις των εκπαιδευτικών για το ρόλο της μετασχηματιστικής ηγεσίας
στην παρακίνηση και ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού** 848

Τσιολακίδης Κωνσταντίνος

Πρόλογος

Αξιότιμες ακροάτριες και αξιότιμοι ακρότατες! Αξιότιμες εισηγήτριες και Αξιότιμοι Εισηγητές! Αγαπητά μέλη της επιστημονικής και της οργανωτικής επιτροπής! Φίλες και Φίλοι.

Σας καλωσορίζω στο 28^ο Διεθνές Συνέδριο με θέμα: **«Αγωγή Υγείας, Κοινωνική και Παιδαγωγική Ιατρική, Κοινωνική Παιδαγωγική Διαπολιτισμικότητα, Συμβουλευτική, και Ειδική Αγωγή»**, που διοργανώνει το Ινστιτούτο Πολιτισμού, Δημοκρατίας και Εκπαίδευσης.

1. Εισαγωγή

Σήμερα θέλω να σας προσκαλέσω και να σας προκαλέσω να υποβάλλετε κι εσείς το εαυτό σας σε ένα διαφορετικό συλλογιστικό με την ελπίδα ότι θα μπορούσε να λειτουργήσει ως σπινθήρας που θα βοηθούσε να ερευνήσουμε και να δούμε τα πράγματα της εκπαίδευσης μας από μια εντελώς διαφορετική σκοπιά σε σχέση με το πώς τη βλέπουμε και την αντιμετωπίζουμε μέχρι σήμερα.

Όλοι γνωρίζουμε πως ό,τι υπάρχει στη φύση, έμβιοι και άβιοι οργανισμοί, οργανικά και ανόργανα σώματα, μπορούμε να τα διαχωρίσουμε σε κατηγορίες. Αλλά και κάθε μια από αυτές τις κατηγορίες μπορούμε να την υποδιαιρέσουμε σε νέες κατηγορίες και υποκατηγορίες, από την μέγιστη μέχρι την ελάχιστη. Ένα γιγάντιο σώμα να το διαιρέσουμε μέχρι το άτομο και από εκεί να το διασπάσουμε μέχρι το πρωτόνιο, το νετρόνιο και το μοζόνιο.

Τον άνθρωπο ως άτομο δεν μπορούμε ή καλύτερα δεν επιτρέπεται να τον διασπάσουμε. Τους ανθρώπους όμως γενικά μπορούμε να τους χωρίσουμε και να τους ταξινομήσουμε και αυτούς σε διάφορες κατηγορίες, ανάλογα με τα κριτήρια που κάθε φορά επιλέγει ο εκάστοτε ερευνητής. Έτσι ανάλογα με το κριτήριο-γένος, μπορούμε να τους χωρίσουμε σε άνδρες και γυναίκες, ανάλογα με τη μόρφωση, σε εγγράμματους και αγράμματους, ανάλογα με τη μόρφωση σε μορφωμένους και αμόρφωτους άσχετα από την γραμματοσύνη τους, ανάλογα με την οικονομική τους κατάσταση, σε φτωχούς και

πλούσιους, ανάλογα με την εξυπνάδα τους, σε έξυπνους και σε όχι έξυπνους ή κουτούς και πάει λέγοντας.

Αν όμως επιλέξουμε ως κριτήριο επιλογής τους την απασχόλησή τους, και εννοούμε την εργασιακή τους απασχόληση από την οποία εξοικονομούν τα απαραίτητα για τη ζωή τους, τότε θα τους διακρίνουμε σε δύο μεγάλες κατηγορίες.

2. Κατηγορίες ανθρώπων με βάση το κριτήριο εργασιακή απασχόληση

2.1. Κατηγορία εργαζόμενων που η ενασχόληση τους επικεντρώνεται στη δημιουργία υλικών αγαθών για τον άνθρωπο

Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει όλους τους εργαζομένους, των οποίων η ενασχόληση τους επικεντρώνεται στην παραγωγή προϊόντων που είναι απαραίτητα και, κατά συνέπεια, χρήσιμα για την κάλυψη των ανθρώπινων αναγκών. Οι ενέργειες των εργαζομένων έχουν, δηλαδή, ως μοναδικό σκοπό να βελτιώσουν το βιοτικό επίπεδο των ανθρώπων και να το κάνουν όσο πιο άνετο, καλύτερο και ευχάριστο γίνεται. Τα προϊόντα αυτά όπως τρόφιμα, υφάσματα, αυτοκίνητα, κτίρια, αεροπλάνα, γέφυρες, όπως και κάθε άλλο είδος υλικής δημιουργίας που είναι αποτέλεσμα εργασιακής δράσης και εργασιακών ενεργειών και δημιουργούνται για να διευκολύνουν τη ζωή των ανθρώπων, αποτελούν την πολιτιστική κληρονομιά κάθε κοινωνίας. Οι εργαζόμενοι της κατηγορίας αυτής ερευνούν για τον σχεδιασμό και την παραγωγή υλικοτεχνικής υποδομής, δηλαδή δημιουργούν για τον άνθρωπο. Συνεπώς, το υποκείμενο έρευνάς τους είναι η ύλη.

2.2 . Κατηγορία εργαζομένων που η ενασχόλησή τους επικεντρώνεται στον ίδιο τον άνθρωπο

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται όλοι εκείνοι οι εργαζόμενοι, των οποίων τα γνωστικά αντικείμενα δεν έχουν σχέση με την παραγωγή προϊόντων, αλλά άυλης προσφοράς. Δηλαδή, είναι ενέργειες εργαζομένων που έχουν ως μοναδικό σκοπό να βελτιώσουν τον ίδιο τον άνθρωπο και να τον κάνουν όσο γίνεται καλύτερο, ηθικότερο, υγιέστερο, πιο σκεπτόμενο και χρήσιμο για τον εαυτό του και για το κοινωνικό σύνολο στο οποίο ανήκει αλλά και για την κοινωνία γενικότερα. Περιλαμβάνονται δηλαδή όλοι εκείνοι, των οποίων η ενασχόλησή τους επικεντρώνεται στον ίδιο τον άνθρωπο, και έχουν ως στόχο να τον διαμορφώσουν καλλιεργώντας όλες εκείνες τις πτυχές του, οι οποίες αποβλέπουν στη ολοκλήρωσή του, με τρόπους και μεθόδους όπως αυτές εξελίσσονται και ανανεώνονται χιλιετίες τώρα. Διάφοροι επιστημονικοί χώροι, από το σύνολο των ανθρωπιστικών επιστημών επικεντρώνουν την απασχόληση τους στην καλλιέργεια και βελτίωση του ίδιου του ανθρώπου και την ανάπτυξη της προσωπικότητάς του. Αυτοί όμως που θα μας απασχολήσουν στη συνέχεια είναι δύο, η Παιδαγωγική και η Ιατρική. Οι δύο αυτοί επιστημονικοί χώροι, αν και φαντάζουν τελείως διαφορετικοί μεταξύ τους, εντούτοις έχουν κοινό στόχο, αφού στοχεύουν στη βελτίωση της ανθρώπινης ύπαρξης, μέσω της καλλιέργειας της ανθρώπινης υπόστασης και του ανθρώπινου σθένους. Για να κατανοήσουμε, όμως, καλύτερα την έννοια «σθένος», οφείλουμε να ανατρέξουμε στις απαρχές της γλώσσας μας.

2.3. Το σθένος, η ασθένεια και η θεραπεία

Στην αρχαία ελληνική, η λέξη *σθένος* σημαίνει «ρόμη, δύναμη, ισχύς, εξουσία, υπεροχή, υπερίσχυση, βία, στρατιωτική δύναμη, κράτος», ενώ το παράγωγο ρήμα του *σθενόω*, -ώ έχει την έννοια του: εμπνέω δύναμη, εμπνέω ρώμη, ενισχύω¹. Άξιο παρατήρησης είναι οι πολλαπλές έννοιες που συμπεκνώνονται στην έννοια σθένος. Παράλληλα, η λέξη συναντάται αυτούσια και στη Νέα Ελληνική γλώσσα με περιορισμένο, όμως, εννοιολογικό ρεπερτόριο από ό,τι στην Αρχαία Ελληνική και σημαίνει σωματική, ηθική και ψυχική υγεία και δύναμη².

Παρατηρούμε, δηλαδή, ότι η λέξη *σθένος* δηλώνει τρεις βασικούς και αλληλένδετους τομείς της ανθρώπινης ύπαρξης: την καλή κατάσταση του σώματος, του ήθους και της ψυχής.

Για να υπάρχει, λοιπόν, σθένος, είναι απαραίτητο το άτομο να είναι υγιές ως προς το σώμα και να έχει ως προς αυτό τις απαραίτητες θρεπτικές προσλήψεις. Απαραίτητο, επίσης, είναι να διαθέτει ήθος, το οποίο είναι αποτέλεσμα της αγωγής, της παιδείας και των γνώσεων που αποκτώνται και αποτελούν αντικείμενο της διδασκαλίας και των εκπαιδευτικών που την ασκούν. Συμπεραίνεται, λοιπόν, ότι χρειάζεται να διαθέτει ψυχική δύναμη, η οποία επιτυγχάνεται, όταν το άτομο αφενός διακατέχεται από μια ισορροπημένη σωματική υγεία που βασίζεται σε μια υγιεινή διατροφή και αφετέρου διαθέτει ήθος που προκύπτει μέσω του έργου της εκπαίδευσης, η οποία οδηγεί στην ολοκλήρωση του ατόμου.

Από όσα λέχθηκαν μέχρι τώρα, γίνεται σαφές ότι το σωματικό σθένος αφορά την υγεία του ατόμου, ενώ το ηθικό σθένος απορρέει από την πνευματική του καλλιέργεια. Και τα δυο αυτά προσφέρουν στο άτομο ψυχική υγεία και ψυχική δύναμη. Αν όμως το άτομο δεν διαθέτει τις δυο προαναφερθείσες ιδιότητες τότε δεν διαθέτει σθένος και επομένως δεν είναι υγιές, που δηλώνει ότι η κατάσταση στην οποία βρίσκεται είναι η *ασθένεια*. Προκύπτει δηλαδή ότι αν έστω και μία από τις τρεις παραπάνω προϋποθέσεις: σωματική, ηθική και ψυχολογική δύναμη δεν υπάρχει ή υστερεί, τότε το άτομο δεν διαθέτει το ανάλογο σθένος, και συνεπώς διακατέχεται από ασθένεια.

Αφού, λοιπόν, η σωματική ασθένεια σημαίνει έλλειμμα υγείας και είναι αντικείμενο ιατρικής διαδικασίας που αποδίδεται με τον όρο *θεραπεία*, συνεπάγεται πως κάθε έλλειμμα σε ηθικό επίπεδο είναι, επίσης, ασθένεια, είναι αντικείμενο της παιδαγωγικής διαδικασίας, και οφείλουμε να το αποδίδουμε επίσης με τον όρο *θεραπεία*. Αν λάβουμε υπόψη ότι η ηθική και η ψυχολογία του ατόμου δεν είναι κληρονομήσιμο δεδομένο αλλά δημιουργήμα και αποτέλεσμα της εκπαίδευσης και των εκπαιδευτικών αντιλαμβανόμαστε τη σημασία της παιδαγωγικής θεραπείας. Δείξαμε μέχρι τώρα πως η όποια παιδαγωγική διαδικασία μεταξύ των άλλων και για την απόκριση της γνώσης αποτελεί *θεραπεία*. Επομένως, η έλλειψη γνώσης αποτελεί ασθένεια.

Επιδίωξη της Ιατρικής, λοιπόν, είναι η θεραπεία του σώματος και της ψυχής του ανθρώπου. Επιδίωξη της Παιδαγωγικής είναι η δημιουργία και η καλλιέργεια της ηθικής του υπόστασης, αλλά και η θεραπεία της ψυχής και του πνεύματος για την ανάπτυξη της

1 Φραγκούλης, Α. (2005). *Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Πατάκης

2 Κριαράς Ε. (1995). *Λεξικό της Σύγχρονης Ελληνικής Δημοτικής Γλώσσας*. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών
Μπαμπινιώτης, Γ. (1998). *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας

προσωπικότητάς του, γιατί όπως η Ιατρική θεραπεύει το σώμα και την ψυχή έτσι και η Παιδαγωγική δημιουργεί την ηθική υπόσταση του ανθρώπου και θεραπεύει την ψυχή και το πνεύμα. Η διαφορά μεταξύ της Ιατρικής και της Παιδαγωγικής στην άσκηση της θεραπείας τους, έγκειται στο γεγονός ότι η ιατρική στοχεύει στη θεραπεία της ασθένειας συγκεκριμένων ατόμων από όλο το πληθυσμιακό φάσμα, ενώ η παιδαγωγική απευθύνεται μαζικά σε όλα τα άτομα κάθε ηλικιακού φάσματος. Αφού λοιπόν στο όνομα της Ιατρικής οι γιατροί ασκούν θεραπευτικό έργο και οι εκπαιδευτικοί στο όνομα της Παιδαγωγικής ασκούν επίσης θεραπευτικό έργο, είναι ανάγκη να υπάρχουν αντίστοιχα προγράμματα σπουδών και στους δύο τομείς. Παράλληλα, οι εφαρμοστές των θεραπειών, τόσο οι γιατροί όσο και οι παιδαγωγοί, είναι απαραίτητο να διαθέτουν τον ίδιο βαθμό αυτονομίας στη διαδικασία άσκησης των καθηκόντων τους.

Κάτι τέτοιο δεν ισχύει. Αν εξετάσουμε τα προγράμματα σπουδών της ιατρικής και της παιδαγωγικής υπό το πρίσμα της θεραπείας, τότε διαπιστώνουμε γιγαντιαίες διαφορές όσον αφορά την εκπαίδευση των γιατρών και των παιδαγωγών. Επιπλέον, οι γιατροί έχουν πλήρη αυτονομία στην άσκηση των καθηκόντων τους και στην επιλογή και εφαρμογή της θεραπείας των ασθενών τους, ενώ οι εκπαιδευτικοί δεσμεύονται από το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών και είναι πλήρως υποταγμένοι στο Υπουργείο Παιδείας, που τους βάζει τροχόπεδη σε οποιαδήποτε μορφή εξέλιξη στην εκπαίδευση.

2.4. Στην πορεία δημιουργίας ενός νέου οράματος για την εκπαίδευση

Τη δεκαετία του '70 και του '80 το όραμα των εκπαιδευτικών ήταν η ανωτατοποίηση της α/βάθμιας εκπαίδευσης και η δημιουργία του επιστήμονα και ερευνητή εκπαιδευτικού, ο οποίος θα γνώριζε τι πολίτες χρειάζεται η χώρα για να τους διαμορφώσει. Ένας συνοπτικός απολογισμός σήμερα, δείχνει ότι οι εκπαιδευτικοί πλέον έγιναν επιστήμονες και έγιναν ακόμα και ερευνητές. Το νέο όμως αυτό σύστημα, στο οποίο διαμορφώθηκαν οι εκπαιδευτικοί, από τότε μέχρι σήμερα, δεν προσφέρει την ετοιμότητα που απαιτείται να διαθέτουν, για να ανταποκριθούν καλύτερα στο έργο τους και ως θεραπευτές να συμβάλλουν στην καλλιέργεια του σθένους και στη βελτίωση της ανθρώπινης υπόστασης στην εκπαίδευση.

Ζητούμενο σήμερα, κατά την άποψή μας, για τη εκπαίδευση είναι τα παρακάτω:

1. η μαθητοκεντρική αξιολόγηση
2. ο περιορισμός των αντικειμένων διδασκαλίας στη μέση εκπαίδευση
3. η κάλυψη του αντιληπτικού χάσματος μιας ή δύο γενεών των γονέων με το σχολείο
4. η αυτονομία και η αποκέντρωση της εκπαίδευσης και των εκπαιδευτικών
5. η συστηματική σύνδεση της διδασκαλίας των ανθρωπιστικών επιστημών με την εφαρμογή στην εκπαίδευση

Με το σημείο αυτό δεν εννοούμε τη μεταφορά των μαθητών στο πανεπιστήμιο κάτι, το οποίο εφάρμοζαν οι παιδαγωγικές ακαδημίες τις δεκαετίες '70 και '80, αλλά την αναδιοργάνωση των πανεπιστημιακών σπουδών και προγραμμάτων και τη σύνδεσή τους με την εκπαίδευση. Με αυτό τον τρόπο, οι φοιτητές θα έχουν συνεχή παρουσία στα σχολεία με συγκεκριμένο πρόγραμμα και δράσεις που θα συντονίζονται από τις αρμόδιες εκπαιδευτικές αρχές των περιφερειών.

Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά το πρόγραμμα σύνδεσης του πανεπιστημίου με

την εκπαίδευση και το συντονισμό της περιφέρειας μπορεί να περιλαμβάνει τα εξής:

Προγράμματα σπουδών πανεπιστημίου

- 45 μαθήματα + πτυχιακή
- 3 ώρες την ημέρα καθημερινά πρακτική άσκηση σε σχολεία της α/βάθμιας και της β/βάθμιας σε όλα τα έτη της εκπαίδευσής του
- 4 χρόνια σπουδών
- 2 χρόνια επιπλέον ασκούμενοι εκπαιδευτικοί ως εργαζόμενοι
- 1 έτος σε μονοθέσιο ή ολιγοθέσιο σχολείο
- Η υιοθέτηση όλων των ολιγοθέσιων σχολείων από πολυθεσία σχολεία της χώρας και η διασύνδεση τους ηλεκτρονικά με πλατφόρμα τηλεδιάσκεψης

Ενδεχομένως, όσα λέχθηκαν ως τώρα μας ωθήσουν να αναλογιστούμε τα ουσιαστικά θέματα της εκπαίδευσης που σίγουρα τα γνωρίζουμε ως ένα βαθμό. Αν πράγματι πιάσουν τόπο αυτές οι ιδέες και εάν γονιμοποιηθούν, είναι δυνατό να προκύψει στο τέλος κάτι καλύτερο ακόμη και από αυτό, το οποίο και εγώ ο ίδιος έχω κατά νου. Με αυτό τον τρόπο, η εκπαίδευση θα λάβει στην ελληνική κοινωνία τη θέση που πραγματικά της αξίζει και της ανήκει και που τώρα, κατά την γνώμη μου, δεν την έχει. Τις σκέψεις αυτές δεν είναι θεμιτό να τις δείτε από τη σκοπιά της προοδευτικότητας ή της συντηρητικότητας. Οφείλουμε να απελευθερωνόμαστε που και που από τέτοιου είδους ιδεολογήματα για να γίνεται πιο σαφής και πιο εμφανής η πραγματικότητα.

Εκτός αυτού, οι εκπαιδευτικοί και τα συνδικαλιστικά τους όργανα είναι σε θέση μετά από όσα ειπώθηκαν να δημιουργήσουν νέα οράματα, να αναπτύξουν νέες στρατηγικές επιλογές και να διεκδικήσουν την αυτονομία τους στην παιδαγωγική θεραπεία.

Ο Πρόεδρος
της οργανωτικής επιτροπής

Παντελής Γεωργογιάννης
Καθηγητής Πανεπιστημίου